

Nagyméltóságú

dr. gróf Klebelsberg Kunó

b. t. t., m. kir. vallás- és közoktatásügyi
Miniszter Úrhoz,

B u d a p e s t .

**A m. kir. József-Műegyetem Tanácsának
tisztelettjes felterjesztése**

a budapesti kir. m. Közgazdaságtudományi Karnak a m. kir. József-Műegyetemmel való egybevonásáról szóló törvényjavaslat-tervezet tárgyában.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Nagyméltóságodnak a József-Műegyetem Tanácsához intézett 410—0/63—1929. IV. számú és f. évi május hó 21.-én kelt leiratában foglalt azon kivánságnak, hogy a budapesti kir. m. közgazdaságtudományi karnak a m. kir. József-Műegyetemmel való egybevonását kimondó és nekünk megküldött törvényjavaslat-tervezettel, valamint ennek indokolás-tervezetével szemben a Műegyetem szempontjából nyilatkozunk, a következőkben teszünk eleget.

Noha az a kivánság, hogy a tervezett egybevonásra vonatkozó véleményünket már legelőször is mindjárt egy törvényjavaslatra vonatkozó nyilatkozásunk formájában fejtsük ki, meglepetésszerűleg ért minket, magának az egybevonásnak terve már hosszabb idő óta ismeretes előttünk Nagyméltóságodnak szóbeli közléseiből, és így — ha nem is állott még eddig módunkban e tervre vonatkozólag hivatalosan állást foglalni — de módunkban állott a majdani állásfoglalás kiérleléséhez szükséges előtanulmányokat megtenni, és ezek alapján a megfelelő módon kibővített rektori tanáccsal a tervet minden vonatkozásában igen behatóan megvitatni és megtárgyaltatni. Ezen előkészítő munka tette lehetővé azt, hogy a Nagyméltóságod elnöklete alatt f. évi május 11.-én a Műegyetemnek és a közgazdaságtudományi karnak meghívott képviselőivel tartott tanácskozáson a Műegyetem rektora és többi képviselője teljes határozottsággal ismertethette a szóbanforgó tervre vonatkozólag a Műegyetem tanárai nagyrészének felfogását, és így minden valószínűség szerint a Tanácsnak hivatalosan elfoglalandó álláspontját is. És ez az előkészítő munka tette lehetővé azt, hogy most, amikor a Műegyetem Tanácsának sürgősen, a leirat keltétől számított egy héten belül kell nyilatkozni a megküldött törvényjavaslat-tervezetre vonatkozólag, ez a nyilatkozás semmiképpen sem viseli magán a sürgősség szokásos velejáró veszedelmeinek, a határozatlanságnak, az alapos megfontolás, a mindenre való gondolás hiányának jeleit, hanem ellenkezőleg ez egy tökéletesen kiforrott, jól átgondolt és mindennel számotvető határozott állásfoglalásnak tekintendő.

Attól a pillanattól kezdve, mikor — ha nem is hivatalos formában — először értesültünk Nagyméltóságodnak arról a tervéről, hogy a közgazdaságtudományi kar valamilyen módon a Műegyetemmel vonassék egybe, kötelességünknek tartottuk, hogy ezt a tervet komoly mérlegelés tárgyává tegyük, egyrészt a Nagyméltóságodtól hangoztatott kulturpolitikai és országos érdekek miatt, és másrészt azért, mert a József-Műegyetem szervezetében 1914 óta helyet foglal a saját közgazdasági osztályunk, amelynek megerősítése és fejlesztése kell, hogy gondoskodásunk tárgyát alkossa. De másrészt azzal is tisztában voltunk az első pillanattól kezdve, hogy nem kisebb mértékben kötelességünk az is, hogy igyekezzünk megóvni a Műegyetemet az olyan természetű egybevonástól, amely nem volna összeegyeztethető az egészséges történelmi fejlődés során kialakult mai Műegyetemnek szellemével, és amely mint idegenszerű, erőszakos reform veszélyeztetné a Műegyetemnek mindenkitől elismert sikeres munkáját. Ez a második kötelesség természetesen arra az eredményre vezetett, hogy az egybevonás mikénti megalkotásakor az a felfogás nem lehet az irányadó főszempont, hogy két egyenrangú és egyenlő jogú egyetemi intézménynek olyan egyesítéséről van szó, amely egyenlő mértékben akar számolni a mindkét oldalon meglévő tényleges adott helyzettel, hanem egyedül az a megfontolás, hogy az egyetemi közgazdasági kar ifjú korához képest a Műegyetem valósággal szent tradíciókkal bíró ősi intézmény, és másrészt, hogy a Műegye-

tem a befogadó és a továbbra is fennmaradó intézmény, amelynek szervezete tehát az egybevonás lehetővé tételére olyképpen alakíttassék át és bővítettessék ki, hogy ez mind a régi hivatásnak a régi eredményesség csorbíthatatlanságával való további teljesítését, mind pedig a vállalt új munkakörnek a régi műegyetemi szel-
lemben való ellátását biztosítsa.

Ezért bármennyire igyekeztünk is messze menni részünkről az előzékeny-
ségben és az áldozatkészségben, szükségszerűleg arra a megállapításra jutottunk,
hogy vannak határok, amelyeket át nem léphetünk annélkül, hogy ne legyünk
hütelének a műegyetemi szellemhez és könnyelműen ne kockáztassuk a Műegye-
tem jövő munkájának sikerét, és mellétekintetek miatt ne veszélyeztessük a Műegye-
temnek hétévtized céltudatos, becsületes munkájával megszerzett hírnevét. Ezeknek
a határoknak átlépését senki sem kívánhatja tőlünk, mert mindenkinek be kell
látnia, hogy valamint politikailag a törvényhozás és a nemzet előtt Nagyméltóságod
felelős a fennhatósága alá tartozó intézmények működéséért, úgy nem csupán lelki-
ismeretünk, hanem a közvélemény előtt is mi, a Műegyetem Tanácsa és mai veze-
tősege vagyunk felelősek a Műegyetem szervezetének minden átalakításáért, ennek
bekövetkezendő üdvös vagy káros következményeiért, és fokozott mértékben vagyunk
felelősek akkor, ha az átalakítás létrehozásában és végrehajtásában magunk is
közreműködünk. Így köteles nyíltsággal tartozunk azt kijelenteni, hogy a közgazda-
ságtudományi karnak a Műegyetemmel tervezett egybevonása legszilárdabb meg-
győződésünk szerint csupán az alább ismertető alapelvek érvényesítésével
valósítható meg a Műegyetemnek és a köznek kára nélkül, amely alapelvek részünkről
annyira tisztázottak, hogy esetleges későbbi tárgyalások azokon érdemileg
nem változtathatnak; éppen ezért, ha az az eset következne be, amit teljesen
kizártnak tartunk, hogy Nagyméltóságod ezen alapelvek tekintetbe vétele nélkül,
sőt azok ellenére óhajtaná az egybevonást végrehajtani, mi ez ellen minden ren-
delkezésre álló törvényes eszközzel küzdeni volnánk kénytelenek.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Előterjesztendő állásfoglalásunk megfontoltsá-
gának és az egybevonási tervből a Műegyetem jövőjét illetőleg származható követ-
kezmények végzetes komolyságának indokolásául tartottuk minden félreértés kizá-
rása végett a fentieknek előrebocsátását, és ezek után — mielőtt még a törvény-
javaslat és az indokolás szövegéről nyilatkoznánk — bátrak vagyunk általános-
ságban kifejteni felfogásunkat a tervbevetett egybevonás tárgyában, és egyben rámu-
tatni azokra a fentiekben említett alapelvekre, amelyeknek érvényesítését feltétlenül
szükségessnek tartjuk.

Ha a budapesti közgazdaságtudományi karnak a József-Műegyetemmel való
egybevonásáról van szó, ez alatt semmiképpen sem érthetjük az egész közgaz-
daságtudományi karnak a maga egészében való, vagyis szervezetének, berendezé-
sének, mai működési körének változatlan megtartásával történő áttolását a Műegye-
temhez, vagyis a mai egyetemi közgazdasági karnak a Műegyetem szárnyai alá
való elhelyezését, mert ez ily módon idegen test maradna a Műegyetem szerveze-
tében, amely nem kapcsolódnék be a Műegyetem vérkeringésébe, amely részben
a Műegyetemtől egészen távolálló feladatokat hajtana végre, úgy hogy az ilyen
egybevonás esetében a jövő műegyeteme csupán laza összefogása volna két hete-
rogén alkatrésznek, a régi technikai főiskolának és a mai egyetemi közgazdaság-
tudományi karnak. Márpedig mi abban a meggyőződésben vagyunk, hogy Műegye-
temünk a kétségen kívül meglévő nagy súlyát, jó hírét, és az oktatásban, meg a
tudományművelésben egyaránt elért nagy eredményeit főleg annak köszönheti, hogy
szervezetben, tanulmányi rendben, szellemben, a kifelé való megnyilatkozásban
sikerült a legkülönbözőbb természetű területekre kihatólag a lényeges dolgokban
egy nagy egységet megteremtteni, amely egységnek éppen jellemző neve: a Műegye-
tem. Ezt az egységet mi a jövőben sem akarjuk feláldozni semmi áron, és az évti-
zedek munkájával kitermelt üdvös eredményen nem vagyunk hajlandók kockáza-
tos vállalkozás megpróbálásával változtatni, úgy hogy a jövőben is csak azt vagyunk
hajlandók befogadni a Műegyetemnek mint gyűjtőfogalomnak a részéül, amit képe-
sek vagyunk a Műegyetemnek mint egységnek a részévé is tenni.

Ebből az következik, hogy a közgazdasági tudománykarnak a Műegyetem-
mel való egybevonása számunkra csakis azt jelentheti, hogy a közgazdasági karnak
azon intézményei és alkatelemei vehetők át csupán, amelyek az egység fogalmá-
nak és tartalmának kibővítésével átültethetők a Műegyetemnek a saját régi szelle-
mének megfelelően átalakítandó szervezetébe azzal a biztos kilátással, hogy azok

ennek rövidesen a vérkeringéstől áthatott részeivé válnak, és hogy nem olvashatók bele a Műegyetembe a közgazdasági tudománykarnak azon intézményei, amelyek feladatkörüknek a mai Műegyetemtől távolálló vagy elűtő természetű jellegzetessége miatt a Műegyetemmel egészséges szervi közösségbe sohasem hozhatók.

Vegyük ebből a szempontból szemügyre a budapesti tudományegyetemi közgazdasági karnak ma meglévő intézményeit. A kar tudvalevőleg három szakosztályt foglal magában, nevezetesen 1. a közigazgatásit, 2. a mezőgazdaságit, 3. a kereskedelmit.

Ami a közigazgatási szakosztályt illeti, az ezen előadó tanárok túlnyomó részének tanszékei olyan természetűek, hogy ezeknek a Műegyetemre való átvitele pusztán a mai Műegyetem jövőbeli működésének szempontjából is indokoltnak tekinthető, mert ilymódon a legtermészetesebben lesz megoldható a mai Műegyetem végleges új tanterv-reformjának az a kettős törekvése, hogy egyrészt a technikai osztályokon a mindenki számára kötelező jogi és közgazdasági tárgyakat számban és terjedelemben szaporítsa, másrészt a közgazdasági osztályunknak mai hivatását, tudniillik a technikai osztályok vagy más főiskolák végzettjei számára a jogi és közgazdasági továbbképzésnek megadását a mainál intenzívebb módon valósítsa meg. Az ilymódon átveendő közigazgatási szakosztály természetesen a műegyetemi közgazdasági osztállyal volna egybeforrasztandó. Most nem kívánunk nyilatkozni afelől, hogy az egyesülés után a beolvadó közigazgatási szakosztály megtartsa-e és miképpen tartsa meg eredeti feladatát, önállóan közgazdasági, illetőleg közigazgatási szakfériak kiképzését, vagy — ami tulajdonképpen ugyanaz — nyilatkozni afelől, hogy a Műegyetem élni akar-e, és miképpen az 1914-ben királyilag megerősített és a közgazdasági osztályra vonatkozó szervezeti szabályzatának azzal az utasításával, hogy előterjesztés teendő a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez az önálló, négy éves közgazdasági tanfolyam felállítására tárgyában. Ebben a kérdésben csak később óhajtunk állást foglalni, amikor már ennek a négy éves tanfolyamnak részletesen kidolgozott programtervezete rendelkezésünkre áll.

Elvileg legkönnyebb a helyzet a közgazdaságtudományi kar mezőgazdasági szakosztályával szemben, mert ez feladatának jórészt természettudományi és technikai jellegénél fogva olyan közeli belső rokonságban áll a Műegyetemmel, hogy ennek átvétele, illetőleg a Műegyetem mai szervezetének egy új mezőgazdasági osztállyal való kiegészítése egészen természetesnek látszik, és hogy a mezőgazdaságnak legfelsőbb fokú, minden tekintetben egyetemi színvonalú oktatása eredményesen történhetik éppen műegyetemen, azt a külföldi példák eléggé bizonyítják.

A mezőgazdasági szakosztálynak a Műegyetembe való mikénti bekapcsolását illetőleg megjegyezzük, hogy az általános műegyetemi szervezet célszerűségi okok miatt esetleg legelőnyösebben úgy volna keresztülvihető, hogy önálló osztály jellegének teljes épségben tartása mellett a beligazgatás tekintetében adminisztratív a vegyész-mérnöki osztállyal hozassék kapcsolatba úgy, ahogyan a mai Műegyetemen a mérnöki és építészeti osztály igazában véve két önálló osztálynak, a mérnökinek és az építészinak adminisztratív összefogása, és így a jövőben mezőgazdasági és vegyészeti osztály elnevezéssel két önálló osztály foglaltatnék beligazgatásilag össze, a mezőgazdasági és a vegyész-mérnöki.

Elvileg bármennyire tisztázottnak látszik is a mezőgazdasági szakosztály átvételének kérdése, az átvétel valóban eredményt ígérő és hozó végrehajtásának mulhatlanul szükséges gyakorlati előfeltételei vannak. A kívánt eredményt, a mind elméleti, mind gyakorlati szempontból alaposan és tudományosan kiképzett okleveles mezőgazdáknak nevelését, valamint a mezőgazdasági tudományoknak kutató munkával történő, és főleg a hazai agrárviszonyokat szemmel tartó fejlesztését, csakis akkor lehet elérni, ha a mezőgazdasági osztály el van látva a sikeres munkájához szükséges felszerelésekkel, berendezésekkel, laboratóriumokkal és el van látva saját tangazdasággal, mert ezeknek hiányában komoly kiképzésről, és az életben használható mezőgazdáknak neveléséről alig lehet beszélni. Ma azonban az a helyzet, hogy ez a felszerelés jórészt és a saját tangazdaság az egyetemi közgazdasági kar mezőgazdasági szakosztályán még hiányzik, úgy hogy ennek a mai mezőgazdasági szakosztálynak átvételére csakis úgy vállalkozhatnék a Műegyetem, ha Nagyméltóságodtól, illetőleg a kormánytól biztos ígéretet kapna arra vonatkozólag, hogy a legközelebbi jövőben a szükséges felszerelések beszerzését és a főváros budai határához közel fekvő, lehetőleg a helyi érdekű villamossal elérhető tangaz-

daság megvételét biztosító pénzügyi fedezet rendelkezésre bocsáttatik, mert különben a mezőgazdasági tudományok oktatását és művelését illetőleg a Műegyetem lehetetlen feladat elé állíthatnák, amelynek sikertelen megoldásáért méltán kijáró felelősséget és ódiomot nem tartja saját komoly felfogásával és eddigi sikeres működéssel összeegyeztethetőnek. Éppen ezért teljes határozottsággal kívánunk rámutatni arra, hogy a Nagyméltóságodtól hangoztatott, a közgazdaságtudományi karnak a Műegyetemmel való egybevonásából származó racionalizálás korántsem érthető úgy, hogy a közeljövőben már az állami költségvetésnek a beolvasztott egyetemi közgazdasági karral kibővített Műegyetem fenntartására fordított összeg kisebb lenne annál, mint amekkorát ma áldoz az állam a két egyetemi intézménynek egymástól független fenntartására, hanem csakis úgy, hogy ez az összeg lényegesen emelkedni fog ugyan, mert hiszen mindkét intézmény ugyancsak fejlesztésre szorulna, de az egybevonás esetében alatta maradna annak az összegnek, amit külön a Műegyetemnek és külön a közgazdaságtudományi karnak önálló, egymástól független fejlesztése eredményezne.

Legnehezebb a helyzet a közgazdaságtudományi kar harmadik szakosztálya, a kereskedelmi szakosztály tekintetében, mert itt a fennforgó viszonyoknak leggondosabb és leglelküimeretesebb megvizsgálása után teljes határozottsággal arra az elutasító állásfoglalásra kellett jutnunk, hogy ez a szakosztály a mai működéssel és szervezetével semmiképpen sem illeszthető be a kibővített Műegyetem keretébe, mert maga az alapelgondolás összeférhetetlen a műegyetemi szellemmel. Ez az alapelgondolás ugyanis az volt, hogy az addig a budapesti (és előbb még a kolozsvári) kereskedelmi akadémián fennállott kétéves felső tagozatnak megszüntetésével a legtágabb értelemben vett kereskedelmi pályára menő minden ifjúnak egységes és négy évre terjedő egyetemi színvonalú kiképzés adassék, akár megelégedett volna az illető az átlagos gyakorlati kereskedelmi pályán való boldoguláshoz szükséges kiképzéssel, akár a kereskedelmi és a vele kapcsolatos közgazdasági és jogi tudományok területén a legmagasabb, valóban tudományos kiképzés megszerzésére törekedett volna. Ilymódon a közgazdaságtudományi kar kereskedelmi szakosztálya tulajdonképpen arra vállalkozott, hogy egységes előadói program alapján két merőben különböző hivatású intézmény szerepét játssza, hogy egyrészt kereskedelmi szakképzést megadó főiskola, és másrészt a közgazdasági tudományokat egyetemi tudományos színvonalon előadó és művelő fakultás legyen. Egyáltalán nem akarjuk vizsgálat tárgyává tenni, hogy a kereskedelmi szakosztálynak miképpen sikerült megoldani ezt az egyesített kettős feladatot. Annyi azonban kétségtelen, hogy a megoldás nagyon nehéz, mert más a szakiskola és más az egyetem. De az is kétségtelen, hogy még a legjobb megoldás is óriási mértékű idő- és pénzbeli megterheléssel sújtotta a hallgatóságnak azt a tekintélyes részét, amelynek igényeit tökéletesen kielégítette volna egy kétéves főiskolai tanfolyam, és amelyet — ennek híjjában — rákényszerített arra, hogy négy évig egyetemi jellegű intézeten tanuljon. Véleményünk szerint a tudás semmilyen ágazatában sem emeli valójában a színvonalat az olyan intézkedés, amely eltörli az alacsonyabb fokú iskolatípust, és mindenkit a legmagasabb típusba kényszerít bele. Az életnek különböző igényei vannak és ezeket az igényeket csak megfelelően működő különböző iskolákkal lehet kielégíteni. Így például a házipítés tudományának és gyakorlatának egyáltalán nem válnék előnyére az, ha a Felső Építő Ipariskola eltöröltetnék, és minden építőmesternek készülő fiatalember arra kényszerítettetnék, hogy végezze el a Műegyetem építészeti osztályát. Ugyanígy áll a dolog a kereskedelemmel is. A világon mindenhol vannak a gyakorlati kereskedelem minimális felsőbb igényeit kielégítő szakiskolák, a kereskedelmi főiskolák, és újabban a legtöbb országban vannak a tudományegyetemeken, illetőleg műegyetemeken a közgazdasági tudományokat, és bennük a kereskedelmet egyetemi színvonalon előadó és a maximális igényeket kielégítő fakultások. Ezért a kereskedelmi szakosztályt részben szakiskolai jellegénél fogva nem veheti át a Műegyetem, mert mai programjának végrehajtását nem tartja egyetemi, és még kevésbé tartja műegyetemi feladatnak.

De mindettől eltekintve még azért sem járulhat hozzá a Műegyetem a közgazdaságtudományi kar kereskedelmi szakosztályának átvételéhez, mert ide olyan ifjak is beléphetnek, akiknek nem gimnáziumi vagy reáliskolai, hanem felsőkereskedelmi iskolai érettségi bizonyítványuk van. Ezzel szemben a Műegyetem, mióta egyetemi szervezete van, állandóan nagy súlyt helyezett arra, hogy előképzettség és általános műveltség tekintetében homogén hallgatósága legyen, miért is szervezeli

szabályzatában parancsolólag bennfoglaltatik az a rendelkezés, hogy „rendes hallgató csak az lehet, aki kimutatja, hogy a gimnáziumi vagy a reáliskolai érettségi vizsgálatot sikerrel kiállotta.“ Sőt annyira ment, hogy midőn 1914-ben a közgazdasági osztályát felállította, ennek szervezeti szabályzatába abban a pontban, amelyben a később szervezendő négy éves tanfolyamról van szó, bevette azt a rendelkezést is, hogy: „E tanfolyamon a rendes hallgatónak felvétele ugyanazon feltételekhez lesz kötendő, mint a műegyetem többi osztályán.“ A gimnáziumi vagy reáliskolai érettségi bizonyítványhoz, mint a műegyetemre rendes hallgatóul való beiratkozás elengedhetetlen előfeltételéhez még azért is kell ragaszkodnia a műegyetemnek, mert ennek hiányában kétségessé volna tehető a német, svájci és osztrák műegyetemekkel való egyenrangúság, ami aztán a magyar mérnököket illetőleg hátrányos és nem kívánatos zavarokat idézhetne elő az oklevelek kölcsönös elismerése dolgában. Mindezen okoknál fogva teljes lehetetlenség a műegyetem számára, hogy engedjen abból az elvből, hogy rendes hallgatónak csupán olyat vesz fel, aki felmutatja a gimnáziumi vagy reáliskolai érettségi bizonyítványt, amely elvet a műegyetem még a hozzá tárgyi szempontból elég közel álló felső ipariskolák végzett tanulóival szemben is mindig szigorúan érvényesített.

A fentiek elég meggyőzően igazolhatják a közgazdaságtudományi kar kereskedelmi szakosztályának átvételével szemben elfoglalt elutasító álláspontunknak helyességét. Abból, hogy a kereskedelmi szakosztály nem vehető át, logikusan és magától értetődően következik az is, hogy a kereskedelmi szakosztályon előadó olyan tanárok tanszékei, akiknek tárgyai nem illenek bele a kibővített Műegyetem programjába, nem fognak besoroztatni a Műegyetem tanszékei közé, és hogy maguk a tanárok az egybevonás alkalmával nem fognak műegyetemi tanárokká kineveztetni. Azt hisszük, hogy nincs ebben a teljesen tárgyilagosan levont következtetésben semmi, ami az illető tanároknak személyi érzékenységét sérthetné, mert intézmények megalkotásakor, megszüntetések és átalakítások elsősorban a közérdek szempontjai az irányadók, és senki sem kívánhatja, hogy a valamely intézményen közérdekből hozott változtatás alkalmával az addigi állását olyannal cserélje fel, amely pusztán a kedvéért és a közérdek szempontjából legalább is fölösleges, vagy tárgyilagosan meg nem indokolható módon állíttatott fel; és különösen akkor nem kívánhatja ezt, ha régi rangjának megtartásával, régi foglalkozását minden valódi károsodás elszenvedése nélkül a jövőben is folytathatja olyan állásban, amely egészen természetesen magától kínálkozik.

Am ha a műegyetem nem képes átvenni az egyetemi közgazdaságtudományi kar kereskedelmi szakosztályát, akkor nyilván gondoskodni kell arról, hogy mi történjék ezzel, illetőleg megszűnése esetében mi lépjen helyébe. Véleményünk szerint a megoldás nagyon egyszerű, ha csak azt tartjuk szem előtt, hogy minden iskola elsősorban a tanulók kedvéért van és így az új rendezéskor a tanulók jogos igényeit kell kielégíteni. Miként a fentiekben rámutattunk, a mai kereskedelmi szakosztály tanulói között tulajdonképpen kétféle, merőben különböző típus van: az, amelyiknek kisebb és az, amelyiknek nagyobb a tudásszerzés tekintetében megnyilvánuló igénye. A kisebb igényűek, a gyakorlat számára szükséges szakismeretek megszerzését keresők részére állíttassék fel kétéves tanmenettel egy új kereskedelmi főiskola, amely azonban természetesen nem úgy, mint régen, t. i. a Kereskedelmi Akadémia felső tagozataként működnék, hanem a vallás- és közoktatásügyi miniszter tárcájához tartozó állami intézmény volna. A másik típus pedig, amelyik sokkal terjedelmesebb és mélyrehatóbb tudást keres a közgazdasági tudományok területén, a keresett tudást megszerezheti a Műegyetem átszervezendő közgazdasági osztályán. Ez a megoldás természetesen maga után vonja annak a lehetővé tételét, hogy az új kereskedelmi főiskolának arra alkalmas végzettjei a Műegyetemen, vagyis ennek közgazdasági osztályában folytathassák tanulmányaikat; ennek azonban nem lenne semmi elvi akadály sem; az átlépés mikénti szabályozása (pl. legalább is jó végzettség kikötése, felvételi vizsgák közbeiktatása, zárt létszám figyelembe vétele stb.) már részletkérdés jellegű. Azt azonban itt is külön hangsúlyozni kívánjuk, hogy a kereskedelmi főiskola végzettjei is csak akkor iratkozhatnak be a Műegyetem közgazdasági osztályára rendes hallgatóknak, ha a gimnáziumi vagy reáliskolai érettségi bizonyítványt már előbb megszerezték; ez a rendelkezés nem sújtja olyan mértékben az érdekelt ifjakat, hogy indokolt volna ennek elhagyásával a Műegyetemnek nagy érdekeit megsérteni.

Az is természetes, hogy amennyiben a Műegyetem közgazdasági osztályán megszerveztetik az önálló négyéves tanfolyam, ennek első évfolyamán közvetlenül

is megkezdhetik a gimnáziumi vagy reáliskolai érettségi bizonyítvány birtokosai közgazdasági tanulmányaikat és így ezúton is elérhető a közgazdaságtudományi kar felállításkor hangoztatott az a törekvés, hogy a kimondottan kereskedelmi iskolákkal szemben bizonyos idegenkedést érző magyar középosztálynak nagyobb kedv adassék fiainak gazdasági életpályákra való terelésére.

Az egyetemi közgazdaságtudományi kar három szakosztályának sorra vétele után még külön meg kell emlékeznünk a kereskedelmi szakosztály kebelében működő kereskedelmi iskolai tanárképzőről is. Ha a Műegyetem mai és az elképzelt leendő szervezete nem is teszi lehetővé, hogy ennek integráns része legyen egy tanárképző, annak azonban semmi akadályja sem volna, hogy ez a kereskedelmi tanárképző a Műegyetem közgazdasági osztálya mellé rendeltén állíttassék fel, körülbelül olyan módon, ahogyan a Pázmány Péter Egyetem Bölcsészeti Kara mellé van szervezve a középiskolai tanárképző intézet. Ezen a kereskedelmi tanárképzőn túlnyomórészt a műegyetem közgazdasági osztályának tanárai adnának elő, de volnának olyan tanárai is, akik nem műegyetemi tanárok és ilyenek volnának például a közgazdaságtudományi kar kereskedelmi szakosztályán ma működő tanárok közül azok is, akik a fentebb kifejtett okoknál fogva nem volnának kinevezhetők műegyetemi tanárokká.

Sőt nagyon kívánatos és indokolt volna a kereskedelmi iskolai tanárképzőt kifejleszteni általános szaktanárképző intézetté úgy, hogy ugyanazon az intézeten történhessék a kereskedelmi iskolák, a felső ipariskolák és a gazdasági akadémiák tanárainak kiképzése.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Az előzőekben voltunk bátrak kifejtetni a József-Műegyetem álláspontját a közgazdaságtudományi karral való egybevonás tekintetében. Ezekután méltóztassék megengedni, hogy legfőbb vonásaiban, a részletekre való kiterjeszkedés nélkül nyilatkozzunk afelől, hogy elgondolásunk szerint minő lenne az egybevonás megtörténte után a Műegyetem szervezete. Véleményünk szerint a Műegyetemnek mai és lényegileg már évtizedek hosszú sora óta változatlanul tekinthető szervezete továbbra is megtartandó, természetesen az egybevonásból származó, de lényegbe nem vágó változtatásokkal. Eszerint a jövőben a Műegyetem hat osztályra tagozódnék, nevezetesen az építésire, a mérnökre, a gépészmérnökre, a vegyészmérnökre, a mezőgazdaságira és a közgazdaságira. (A szervezetben ma szereplő egyetemesek osztály, amely az egyéb osztályokba nem sorozható, és csupán egyes tudományok iránt érdeklődő, nagyon csekély számú hallgatókat foglalja magában, nyugodtan meg volna szüntethető és az érdekelt hallgatók ügyeinek gondozásával a közgazdasági osztály dékánja volna megbízható.) A hat osztályból esetleg kettő-kettő, mégpedig egyrészt az építési és a mérnöki, és másrészt a vegyészeti és a mezőgazdasági a beligazgatás tekintetében közös adminisztrációt kaphatna, úgy, hogy ennek megvalósulása esetében a műegyetemen továbbra is csak négy dékán vezetné az egyes osztályok hatáskörébe tartozó ügyeket. Az egyes osztályok autonóm hatásköre a mai állapothoz képest lényegesen kibővítenék már csak annak a kívánatos célnak elérése érdekében is, hogy a ma meglévő igen nagy mértékű centralizmusmal együtt járó rektori és rektori hivatali túlmegterhelés megkönnyíttessék. De ez az osztályautonomia-kifejlesztés nem mehet el addig a határig, aminek példáját a tudományegyetemek szervezete mutatja, mert a műegyetemen az egyes osztályok — ezek közé értve a közgazdaságit és az új mezőgazdaságit is — egymás között sokkal több tárgyi rokonságban és munkaközösségben vannak, mint a tudományegyetemeknek egymástól annyira heterogén természetű karai. A teljesen különálló karokra való szétszakítás egyetemi rendszerére való áttérés helyett mi továbbra is feltétlenül megővandónak és fenn tartandónak tartjuk az egész műegyetemet, illetőleg annak minden osztályát érintő ügyekre vonatkozólag a műegyetem mai szervezetében meglévő egységet, amely egység meglétele idézte elő elsősorban azt, hogy az egykori szerény József-ipar tanoda azzá fejlődött, ami ma, az egészséges és hatalmas József-Műegyetemmé. Ez az egység annyira egybe van forrva a műegyetemi szellemmel, hogy ennek megszüntetése vagy megbontása nagyon hátrányos következményeket vonna maga után. Ezért továbbra is megmaradna a szervezetben a műegyetemi nyilvános és nyilvános rendkívüli tanárok összességéből, valamint a magántanári képviselőkből álló műegyetemi Tanács, és a Műegyetem ügyeinek igazgatását továbbra is a rektori tanács, vagyis a rektornak, prorektoroknak és a dékánoknak együttessége intézné, amely tanács esetleg kibővíthető volna olyképpen, hogy a prodékánok is tagjai

lennének. Az egységnek természetesen a tanulmányi- és vizsgarendre is ki kellene terjedni, úgy, hogy ezentúl is, úgy ahogyan eddig, e téren a Műegyetem minden osztályán lényegileg azonos elvek és felfogások alapján megalkotott szabályok lennének érvényben.

Az ilyen szervezetű új Műegyetem meggyőződésünk szerint minden komolyabb zavar vagy zökkenet nélkül folytathatná, részben új területeken a réginek munkáját.

Nem elég azonban megalkotni nagy óvatossággal, körültekintéssel és alapos megfontolással az egybevonás árán előálló új Műegyetem szervezetét és tanulmányi meg vizsgarendjét, hanem arra is kell már mostan gondolni, hogy miképpen történjék ennek életbelépése, miképpen hajtassék végre az egyetemi közgazdaságtudományi karral való egybevonás művelete, miképpen alakuljon át a régi Műegyetem az új Műegyetemmé.

Másképpen el sem tudjuk képzelni a dolgot, mint úgy, hogy ez az egybevonás-végrehajtás, ez az átalakulás nem máról-holnapra, hanem csak hosszabb átmeneti idő után történhetik meg. Mégpedig egyrészt azért, mert a tényleges egybevonás a tanszékekre és személyekre való vonatkozásában csupán akkor hajtható végre, ha a Műegyetem új szervezeti szabályzata elkészült, államfői megerősítést nyert és a vallás- és közoktatásügyi minisztertől rendeletileg közzététetett, és mindez sok munkát és sok időt kíván. De másrészt azért sem lehetséges az egybevonást úgy végrehajtani, hogy az egybevonást kimondó törvény kihirdetése napján a közgazdaságtudományi kar megszűnik, megszünteti minden önálló működését és ettől kezdve a Műegyetem keretén belül él tovább, mert nyilván gondoskodni kell a közgazdaságtudományi kar mai hallgatóinak további sorsáról, akiknek a kar, illetőleg a magyar állam a karba való felvételük alkalmával ígéretet tett egy bizonyos kiképzésnek bizonyos módon való megadására, és a hallgató számára kikötött feltételek teljesedése esetén bizonyos oklevélnek a kiszolgáltatására; ezt a sok ígéretet be kell váltani, mert az egybevonás bekövetkezte miatt nyilván nem lehet ezer magyar ifjút választott tanulmányi útvjáról erőszakosan kisiklatni; az ígéretbeváltást azonban csak maga a közgazdaságtudományi kar végezheti el, és semmi esetre sem a Műegyetem, mert ez sem, a régi, sem az új szervezeténél fogva nem intézkedhetik neki részben tökéletesen idegen területen, és nem adhat ki olyan oklevelet, amelynek kiadására szervezeténél fogva nincsen joga.

Mindezeknél fogva véleményünk szerint évekre terjedő átmeneti állapot következne be, és a dolog körülbelül a következő lefolyást venné. Valamelyik tanévtől (valószínűleg az 1930/31-ikétől) kezdve az egyetemi közgazdasági kar nem venne fel az első évfolyamára új hallgatót, és ugyanebben az évben a Műegyetem már az új szervezetéhez igazodva venné fel az elsőéves hallgatóit, ettől kezdve már csak kiháló állapotban folytatná a közgazdasági tudománykar működését évről-évre egy-egy megszűnő évfolyammal, mindaddig, amíg az utoljára beiratkozott első éves hallgatónak megadhatja a megígért négy éves kiképzést, sőt még ezután is fejtene ki még néhány éven keresztül működést, de csak mint vizsgáztató intézmény a szükséges vizsgák, szigorlatok és doktori avatások lebonyolítása végett, úgy hogy csak egy elég távoli és alapos megfontolással megállapítandó időpontban szünnék meg teljesen az egyetemi közgazdaságtudományi karnak mint önálló intézménynek működése.

Az egybevonás végrehajtásához tartoznék a Műegyetemhez átkerülő tanszékek, intézetek, laboratóriumok megfelelő elhelyezésére szükséges helyiségek biztosítása. Nagyméltóságod nagyon jól ismeri helyiségek dolgában is a mai Műegyetem lényeges állapotait, és így természetesnek fogja találni azt a határozott kijelentésünket, hogy a mai Műegyetemen a mai feladataink teljesítéséhez szükséges helyiségek dolgában annyira szűkiben vagyunk, hogy képtelenek vagyunk az egybevonás alkalmával bármi kevés helyiséget is új céloknak rendelkezésre bocsátani. Hasonlóképpen képtelenek vagyunk annak az esetleg felmerülendő óhajnak eleget tenni, hogy a meglévő segédtanerői állások közül engedjünk át néhányat a felállítandó új tanszékek teljesen jogos igényeinek kielégítésére, mert a segédtanerői állások dolgában is annyira szűkiben vagyunk, hogy évről-évre állandóan kértük — sajnos eredménytelenül — néhány új segédtanerői állás költségvetési szervezését.

Végül méltóztassék megengedni, hogy ez alkalommal, amikor a Műegyetem a maga részéről kétségtelen áldozatokat hoz azzal, hogy segédkezet nyújt régi, bevált szervezetének módosításához csakis azért, hogy az országos érdekekből

szükségesnek mutakozó egybevonás lehetővé tétessék, amikor a technikai tudományok klasszikus otthonába, a Műegyetembe nagyszámban vonulnak be a közgazdasági és jogi tudományok, újból és nyomatékosan kérjük Nagyméltóságodat, hogy kegyeskedjék a minősítési törvény tervbe vett revíziója alkalmából érvényt szerezni annak a régi törekvésünknek, hogy a jogi és közgazdasági tudástöbblettel ellátott mérnökök, vagyis az 1914 óta működő közgazdasági osztályunknak okleveles közgazdasági mérnökei és közgazdasági doktorai a törvény erejénél fogva bejuthassanak a közigazgatás fogalmazási szakába is.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Teljes őszinteséggel tártuk fel az egybevonás dolgában elfoglalt álláspontunkat Nagyméltóságod előtt, hogy ne származhassék semmi félreértés vagy kétség, ami aztán később esetleg nagyon megbosszulhatná magát. Ugyanezért kötelességünknek tartjuk azt is, hogy hasonló őszinteséggel rámutassunk Nagyméltóságod előtt egy súlyos aggodalmunkra, amelyet a benyújtandó törvényjavaslat szövegével szemben érzünk. A törvény úgynevezett kerettörvénynek van szánva, de ebben az esetben úgy áll a dolog, hogy a kerettörvény számunkra csupán üres keret lesz és a keretbe a tartalmat a vallás- és közoktatásügyi minisztertől kibocsátandó rendelet fogja megadni, úgy hogy ilymódon törvény készül, amelynek a Műegyetem szempontjából nagyon is lényeges tartalma valójában véve még ismeretlen, és amelyet csak egy későbbi rendelet fog megállapítani. Annak elismerése mellett, hogy ez a visszásság a kerettörvény természetével együtt jár, és hogy bajos dolog volna a még csak ezután elkészítendő módosított műegyetemi szervezeti szabályzat főbb rendelkezéseit is bevenni ebbe a törvénybe, a Műegyetem számára mégis fennáll az abban rejlő veszedelem, hogy előbb válik törvényerejűvé a közgazdasági tudománykarral való egybevonás, mint az egybevonás mikéntje, noha ez az utóbbi még a Műegyetemre nézve lehet nemcsak hasznos, hanem káros is. Mi tökéletes bizalommal vagyunk Nagyméltóságod iránt általában azért, mert ismerjük a Műegyetemünk munkájával szemben mindig és mindenkor vallott megbecsülő felfogását és így fel sem tételezhetjük, hogy kibocsátandó rendeletei a Műegyetem ártalmára volnának, és bizalommal vagyunk a szóbanforgó ügyben még különösen azért is, mert örömmel győződünk meg arról, hogy Nagyméltóságod az egybevonás mikéntjére vonatkozólag velünk egy véleményen van, mégis teljes megnyugtatónkra bátrak vagyunk kérni Nagyméltóságodat, hogy legyen kegyes jelen felterjesztésünkre leiratban válaszolni, és ebben hozzájárulni az egybevonásra vonatkozólag kifejtett elveinkhez.

Magában a törvényjavaslatban két módosítást van szerencsénk javasolni, amelyek a csatolt példányon vannak feltüntetve. A 2. §-hoz javasolt betoldást azért tartanók szükségesnek, hogy már a törvényben is legyen utalás a bekövetkezendő átmeneti állapotra. A 3. § javasolt módosításában meg azt kérnénk, hogy a jövőben a műegyetem három helyett négy tagot válasszon a felsőházba, amit indokoltá tesz az új műegyetem szervezetébe tartozó tudományok és munkakörébe tartozó érdekek sokfélesége, valamint a beligazgatásilag valószínűleg négy karra való tagozódása, végül a Pázmány Péter-Egyetem példája.

A törvényjavaslat indokolásához is vagyunk bátrak néhány módosítást ajánlani, amelyek a csatolt példányon fel vannak tüntetve, és amelyekhez külön magyarázat nem szükséges.

A magy. kir. József-Műegyetem 1929. évi május hó 28.-án tartott rendkívüli tanácsülésének egyhangú határozatából.

Kelt Budapesten, 1929. május hó 30.-án.

Dr. Szily Kálmán s. k.
e. i. rektor.